

https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1_LCfXRb_bajsGR6SItw9pFm5RRF_iwRZ&ll=52.15996120618221%2C4.491165440595828&z=16

Door: Peter van Eeten

Welkom bij [de Leidse Regenboogwandeling!](#)

Deze wandeling (destijds de Roze wandeling) is samengesteld in 2008. Het was toen veertig jaar geleden dat in Leiden de LSWH - Leidse Studenten Werkgroep Homofilie - werd opgericht. De werkgroep kwam op voor de belangen van homo's en lesbiennes in onze stad en de regio, of zoals oprichter Paul de Leeuw (niet te verwarren met zijn beroemde naamgenoot) zei: "Ons doel was niet om mensen uit de kast te laten komen, maar om de kast niet te laten bestaan."

Ruim vijftig jaar na dato zit de stichtingsdatum van 8 februari 1968 nog stevig in het collectieve geheugen van homoseksuelen in Leiden en het leidde uiteindelijk tot een veel beter leven voor LHBT-ers, dat zullen de ouderen onder ons beamen.

Tot op heden is er een ononderbroken lijn van organisaties die onze belangen hebben behartigd. Ik schrijf organisaties, maar het zijn uiteindelijk al die mensen die zich gedurende de afgelopen jaren hebben ingezet voor de goede zaak. Zij hebben voor de continuïteit gezorgd.

Qua schaal en sociaal-cultureel klimaat bood en biedt Leiden precies die ruimte die het mogelijk maakt dat je inzet en initiatief er echt toe doet en de moeite van de inspanning waard is. Dat mag best gevierd worden, schreef ik in 2008.

Dat jubileumjaar markeert ook de start van een werkgroep die de geschiedenis van de homobeweging in Leiden is gaan beschrijven. Het is nog steeds belangrijk om te weten dat wat er nu is, niet vanzelf is gegaan. We hebben er hard voor gewerkt en geknokt!

Voordat je de wandeling gaat maken, een paar aandachtspunten waarvan sommige een teken zijn van die tijd, andere zijn nog steeds actueel en niet erg veranderd:

- 1) Het punt dat mij nog steeds het meest raakt en bezighoudt is de moeilijke positie van lesbische vrouwen. Hun prominente rol in de tweede feministische golf (MVM, Dolle Mina, Wij vrouwen eisen, etc.) en wat het hen uiteindelijk als lesbiennes heeft opgeleverd. De dominantie (in aantal en in houding) van mannen in de homowereld, de slechtere maatschappelijke positie en dito gezondheidstoestand...Het blijft helaas actueel.
- 2) Heel iets anders! Al in augustus 1969 besloot de LSWH de H, te vervangen door homoseksualiteit. Homofiel zijn werd namelijk opgevat als een man die wel seksuele gevoelens heeft voor een andere man, maar deze niet in de praktijk brengt. Hoe actueel! Nog steeds mogen we van vele gelovigen wel zo zijn, maar het niet dóen.
- 3) De meest actieve LSWH-ers (de eerste homo/lesbische organisatie) richtten begin 1970 de sociëteit MIKS op, bestemd voor studenten en niet-studenten. Dit was een hele stap vooruit, al moet gezegd worden, dat niet-studenten nog lange tijd een bescheiden rol speelden in de organisatie.
- 4) De vraag die vaak werd gesteld: 'Ben je als homo/lesbische organisatie er vooral voor je eigen doelgroep om te zorgen voor ontmoeting, feesten opvang van elkaar en ander vermaak óf moet je het accent leggen op verandering van de maatschappij door PR, voorlichting op scholen, netwerken en samenwerken met maatschappelijke organisaties en de lokale politiek? Ik denk, dat we allang voor het laatste hebben gekozen.
- 5) Hoe belangrijk is het om een eigen pand te hebben? De jarenlange zwerftocht, op zoek naar een ruimte/pand die we naar onze eigens smaak en behoeften hebben kunnen inrichten en gebruiken, staat misschien wel symbool voor onze strijd. Daarover tijdens de wandeling meer.
- 6) Wat tenslotte vaak terugkwam was het feit van de verschillende behoeften binnen de gemeenschap. De een wilde graag swingen op harde muziek, de ander wilde alleen in een

rustige sfeer andere mensen te ontmoeten, om te kunnen praten. Om aan al die behoeften te kunnen voldoen heeft COC Leiden inmiddels verschillende activiteiten voor de diverse lhbt+- doelgroepen: jongeren, ouderen, transpersonen, vrouwen, asielzoekers, personen binnen het autismespectrum en/of met een licht verstandelijke beperking. Een kleurrijk palet aan diversiteit van en binnen de lhbt+-gemeenschap.

Reden waarom de wandeling daarom is omgedoopt tot de Leidse Regenboogwandeling.

Ik wens u enorm veel plezier bij deze wandeling door de mooie binnenstad van Leiden.

Peter van Eeten,
werkgroep Geschiedenis (COC Leiden), betrokken bij de oprichting van de LSWH in 1968

ROZE WANDELING DOOR LEIDEN OP 14 AUGUSTUS 2016

1. Langegracht 65: 'De Kroon'

Hier is sinds september 1985 het COC Leiden gevestigd. Dit is gemakkelijk gezegd, maar je zou kunnen zeggen dat hier de Leidse Werkgroep Homoseksualiteit (LWH) en Lesbische Vrouwen Leiden (LVL) hun 'thuis' vonden, na vele jaren 'zwerven'. Het pand wordt door het COC De Kroon genoemd, naar de gevelsteen boven de deur. De Fransche Kroon was de naam (en een van de merken) die de oorspronkelijk hier gevestigde distilleerderij voerde. De firma Hartevelt nam het bedrijf over en werd er groot mee. Tussen 1734 en 1968 werd hier jenever en ander gedistilleerd gestookt en verhandeld. Ook symbolisch was de naam trefkend gekozen. Voordat het pand in september 1985 met een feestweek werd geopend, was er heel wat werk verricht. Met veel creativiteit en nog veel meer inzet van vrijwilligers was het pand geschikt gemaakt voor de verschillende functies in een sfeer waar we ons op ons gemak kunnen voelen. Ook in latere perioden, eigenlijk tot op de dag van vandaag, wordt er geregeld verbouwd, geverfd en getimmerd. Een hoogtepunt was de nieuwe inrichting van de bovenruimte aan de straatzijde. Daar is een rustige bar gevestigd, voor wie liever wil praten dan beneden swingen. Recent is daar ook een aparte ruimte bestemd voor rokers, nu vanaf 1 juli 2008 roken in horecagelegenheden is verboden.

In hetzelfde jaar 1985 werd na lang beraad besloten dat LWH en LVL afdelingen van de Nederlandse Vereniging tot Integratie van Homoseksualiteit COC (NVIH COC) werden. In 1999 werden alle afdelingen van het COC zelfstandige verenigingen die met elkaar een landelijke federatie vormen. Bij die gelegenheid besloten LWH en LVL weer tot één gemengde vereniging te fuseren. Overbodig te zeggen dat de huidige structuur geen enkele belemmering vormt om voor specifieke groepen specifieke activiteiten te organiseren.

We gaan nu de deur uit en rechtsaf richting Hooigracht.

2. Oude Singel 140: Oprichting LWH en Open Huis

Hier woonde in de jaren zeventig Henk van Putten, een echte Leidenaar met dito rolrol, die openlijk homo was en allang actief voordat de eerste Leidse homo-organisatie, de Leidse Studenten Werkgroep Homoseksualiteit (LSWH), bestond. In dit huis werd op 13 mei 1971 de Leidse Werkgroep Homoseksualiteit (LWH) opgericht door Henk van Putten en onder anderen Paul de Jongh, Fred van der Burgh en Peter van Eeten.

Er was in deze periode niet alleen behoefte aan een ruimte waar de Leidse homo's en lesbiennes elkaar konden ontmoeten. Men wilde ook zijn persoonlijk verhaal kwijt. Niet iedereen kon zo makkelijk doorschuiven van zich bewust worden, naar *coming out*, naar actief worden in een

(actievoerende) organisatie (ook wel 'coming in' genoemd). Om deze grote groep op dit vlak iets te bieden in een kleinschalige omgeving stelde Henk in het najaar van 1971 maandelijks op vrijdagavond zijn huis open. De bijeenkomsten werden Open Huis genoemd en hadden veel succes. Er kwamen veel mensen die zich geen raad wisten met hun gevoelens, getrouwd waren of problemen hadden met ouders, of kerk. Op bijna professionele wijze werd hulp verleend door mensen die zichzelf expliciet homo of lesbisch noemden. Daarvoor (en lang daarna) kwam je - als je in de problemen zat - bij 'gewone' artsen, psychiaters, psychologen of pastores terecht die op zijn best begripvol waren. Verreweg de meeste mensen die zich van hun voorkeur voor de eigen sekse bewust werden, kenden nauwelijks anderen waar ze contact mee konden leggen of zich aan konden spiegelen. We maakten elke maand zelf affiches om de bijeenkomsten aan te kondigen en gingen die dan ophangen op plekken waar veel studenten en universitaire medewerkers kwamen. Het kwam voor dat medewerkers van de universiteit hun afkeer duidelijk lieten blijken. Op sommige plaatsen waren de affiches dan ook snel verdwenen. Henk was erg gastvrij en iedereen uit de betrekkelijk kleine homoscène die we toen in Leiden hadden was altijd welkom. Er werd veel gepraat, gegeten en gedronken. Een enkele keer werden we getrakteerd op een stripshow. Henk had, samen met zijn vader, twee zaken in de Jan Vossensteeg, hier vlakbij (aan de andere kant van de Oude Singel): een in huishoudelijke artikelen en een in speelgoed. Tussen beide winkels zat een kapper. Midden jaren zeventig heeft Henk zijn winkels verkocht en begon een homocafé aan de Langebrug 93 onder de naam De Klikspaan (zie 10). In 2010 is Henk in zijn woonplaats Antalya (Turkije) overleden en daar begraven. Inmiddels heeft COC Leiden een prijs ingesteld, die naar Henk van Putten is vernoemd. De prijs is bedoeld om personen en organisaties te bedanken voor hun inzet voor de acceptatie van lesbische vrouwen, homomannen, biseksuelen en transgenders in Holland Rijnland (*Leidse regio, Duin-, Bollen- en Rijnstreek*). Op 18 mei van dit jaar is door COC Leiden de eerste Henk van Putten LHBT-emancipatieprijs uitgereikt.

Genomineerden

Voor de Henk van Puttenprijs waren drie personen genomineerd die alledrie de prijs in ontvangst mochten nemen.

- *Roos van Gelderen, wethouder van Emancipatie in Leiden.*

- *Isabel Hoving, Diversity Officer en de Diversity Office Universiteit Leiden*

- *Daphne van Dijk, begeleider Jong & Out COC Leiden, organisator GSA ROC Leiden*

De toekenning van de prijs was ook bedoeld om hen aan te moedigen om door te gaan met hun inzet op dit terrein.

3. Hooigracht 107: geboorte LSWH

Dit was het studentenhuus waar in 1968 op 8 februari (*dies natalis* van – toen nog - de Rijksuniversiteit Leiden) de Leidse Studenten Werkgroep Homofilie (LSWH) werd opgericht door vier studenten Nederlands. De doelstelling was tweeledig: hulp ('opvang') aan eigen mensen én verbetering van het maatschappelijk klimaat voor homo's en lesbiennes. De LSWH had een kort, maar roemrucht bestaan. In augustus 1969 werd 'homofilie' veranderd in 'homoseksualiteit'. Op 24 april 1970 werd besloten de LSWH op te heffen.

Het pand Hooigracht 107 is alweer jaren geleden gesloopt. Nu staat op de plek van Hooigracht 107 het pand waarin de supermarkt van Albert Heijn en drankenzaak Gall en Gall zijn gevestigd. Er is weinig gevel in het pand. Een eventuele plaquette zal dus in het plaveisel moeten worden aangebracht.

4. Hooigracht 79: het Vrouwenhuus.

Hier was vanaf begin 1981 het Leidse Vrouwenhuis gevestigd. Het eerste en enige echte vrouwenhuis in Leiden na een vrouwencafé, dat 'inwonend' was in respectievelijk 't Praethuys (Vrouwenkerkhof), café Link (Haarlemmerstraat, hoek Sint Ursulasteeg) en het pand Nieuwe Rijn 20a (zie 15).

De positie van lesbische meisjes en vrouwen was een stuk lastiger dan die van homoseksuele jongens en mannen: in de eerste plaats werden zij vanwege hun vrouwzijn - en zeker als lesbienne - in de jaren zestig en zeventig nauwelijks seksueel serieus genomen. Daarnaast had de tweede feministische golf politieke en maatschappelijke doelen die weinig bijdroegen aan de verbetering van de positie van lesbiennes: de anticonceptiepil vrij verkrijgbaar en opgenomen in het ziekenfondspakket, abortus vrij en meer ruimte voor vrouwen om betaald werk te doen. Op de toppen van de tweede feministische golf bezetten vrouwen in 1979 het prachtige gemeentepand Het Gulden Vlies (Breestraat 125; nu is reisorganisatie Djoser er gevestigd). Ze wisten gedaan te krijgen dat het eveneens fraaie pand Hooigracht 79 beschikbaar kwam als vrouwenhuis. Slechts enkele jaren is hier een vrouwenhuis gevestigd geweest. Nu is het een studentenhuis.

5. Eetcafé De Hooikist (Hooigracht 49)

Dit is het oudste eetcafé van Leiden, sinds februari 1980 hier gevestigd. Bijzonder is het feit, dat vanaf het begin homo's en lesbo's zeer welkom waren. De Hooikist wordt gerund door Rogier van der Linden, die ook veel voor COC Leiden heeft gedaan en nóg doet.

6. Hogewoerd 57: Miks II

Het Kreatief Centrum (daar komen we straks nog langs, zie punt 12) werd in mei 1972 'tijdelijk' gesloten vanwege reorganisatie. En dus waren de Leidse homojongeren weer 'dakloos'. De mensen die actief waren in sociëteit Miks kregen tijdelijk onderdak op de bovenverdieping van jongerencentrum Troef aan de Hogewoerd 57. De soos werd op 28 november van dat jaar geopend onder de naam Miks II. Dat centrum werd bestierd door Elly Kerckhoffs, een even felle als flamboyante, ongehuwde dame, afkomstig uit Zuid-Limburg, die als zij het op haar heupen kreeg overschakelde op het Frans. Zij hielp veel (werkende) jongeren en had nogal wat homoseksuele jongeren in haar kennissenkring onder wie ondergetekende. Al toen de actieve LWH-ers op zoek waren naar ruimte voor Miks, waren er contacten met Elly Kerckhoffs om eventueel boven Troef te gaan zitten. Daardoor kon nu snel overeenstemming worden bereikt. Nadeel van de ruimte boven Troef was wel dat we elke week alle spullen (platen, kandelaars, aankleding van de ruimte, informatiemateriaal) van thuis moesten meenemen en verder meubilair en drank van beneden (de bar van Troef) naar boven moesten slepen. Troef was bepaald niet centraal gelegen en de ruimte erboven vrij geïsoleerd en weinig uitnodigend voor mensen die met hun ziel onder hun arm naar contact met gelijkgestemden zochten. In het najaar van 1973 werd ons gezegd dat we weer moesten vertrekken. Het pand was afgekeurd wegens brandgevaar. 11 december sloot Miks II. In deze korte tijd is toch ook iets belangrijks gebeurd. De LWH besloot een regionale werkgroep van het COC te worden. Voortaan gebruikten we als afkortingsnaam: LWH/COC.

Het oude pand van Troef is allang afgebroken, maar het beeld van de vrouwelijke heilige Cunera (hier stond vroeger het klooster Cunera) is gespaard gebleven en heeft een ereplaats gekregen in de voorgevel van de nieuwbouw.

7. Café Odessa

Dit café, gedreven voor Bert Jansen bestaat al heel wat jaren. Vanaf het begin waren homo's en lesbo's van harte welkom. Er worden ook feestjes georganiseerd waarbij kan worden gedanst.

8. Rapenburg 127: integratiefeesten

Hier was tot eind 1972 studentenvereniging Catena gehuisvest. Vanaf november 1968 werden hier maandelijks de zgn. integratiefeesten gehouden. Dat waren, zoals de naam aangeeft, feesten waar homo's (meest studenten) in contact konden komen (al dansend en feestend) met hetero's en biseksuelen. Want we moesten integreren, in die tijd. Dat ging zo ver dat radicale homojongeren zich gingen afvragen: als we zo doorgaan met integreren, zijn wij er dan op den duur nog wel? In elk geval hoeft niemand dan nog met ons rekening te houden. Die radicale homojongeren waren de Roze Flikkers en Nieuw Lila, actiegroepen binnen de studentenhomobeweging en het COC. Maar enfin, in Leiden waren we niet zo radicaal. En integratiefeesten waren gewoon ontmoetingsfeesten voor homojongeren. Ze begonnen om acht uur of half negen en gingen door zolang er nog mensen waren (dat mocht bij studentenverenigingen), dus dat was tot zeven uur of half acht in de ochtend. Enkele keren werden in de daaropvolgende jaren feesten gehouden bij Augustinus (Rapenburg 24), maar dat was niet echt een succes: te rommelig en er werd ook nogal wat vernield. In 1972 verhuisde Catena naar een pand in de Kolfmakersteeg. Daar werden de integratiefeesten voortgezet en vond in juni 1972 ook het roemruchte benefietfeest 'Flikkers voor Vietnam' plaats. Ook het affiche dat Marius Vroegindewey maakte en overal werd opgehangen riep nogal wat verzet op. De entree was f 1,50 en dit leverde een totaalopbrengst van f 800,- op, bestemd voor het Medisch Komitee Nederland Vietnam. Dit komitee had – begrijpelijkerwijs – een sterk communistische inslag. De gift was welkom, maar ons motto ....

Eén van de lessen die uit de integratiefeesten werden getrokken was het belang van een eigen 'honk'. Het zou nog tot 1980 duren voor we dat zouden krijgen (zie 14).

9. Doelensteeg 11: De Klikspaan

Henk van Putten was niet tevreden met een klein, intiem kroegje aan de Lange-brug. Hij nam in de Doelensteeg café Het Doelenhuisje over en begon een disco. Die kreeg ook de naam Klikspaan. Daar kon je dus dansen, ook als jongens of meiden met elkaar. Leidse homo's en lesbo's waren nog niet verder gekomen dan het gedeelde verkrotte pand aan de Nieuwe Rijn (zie 15). De disco werd dus een groot succes. Maar geleidelijk werd het een 'gewone' disco en verdwenen de homo's. In het pand is nu een studentencafé gevestigd met de naam Proost: '1 bier + collegekaart = 1 Euro'.

10. Zonneveldstraat: voormalig Politiebureau

Van 1927 tot 1 april 1986 was hier het Leidse politiebureau gevestigd. Waarom dit gebouw en deze plek in de roze wandeling zijn opgenomen? Dat heeft alles te maken met het bestaan, van 1911 tot begin 1971, van art. 248bis van het Wet-boek van Strafrecht. Dit wetsartikel maakte een uitzondering voor homoseksuelen bij het aangaan van seksueel contact. Was voor heteroseksuelen 16 jaar de leeftijd waarop men geacht werd voor zichzelf te kunnen beslissen, voor homo's werd die grens bij meerderjarigheid gelegd (aanvankelijk 23, later 21 jaar). Het artikel verbood seksueel contact van personen van 21 jaar of ouder met een 'minderjarige'. Problemen ontstonden wanneer van twee minderjarigen van verschillende leeftijd die een seksuele relatie hadden één 21 werd. Wat tot dan toe was toegestaan werd opeens een misdrijf! De 'oudere' (en dat kon ook een medestudent zijn, die 1 of 2 jaar ouder was) werd als de 'verleider' gezien en de jongste van de twee als het slachtoffer, een redenering die menig politicus ook nu nog hanteert. Maar het wijst ook op het geloof dat je door 'verleiding' homoseksueel kon worden. Dit wetsartikel werd wel het chantageartikel genoemd, omdat het de mogelijkheid bood om als iemand een hekel aan je had, je als verdachte bij de politie aan te geven. En dit gebeurde veelvuldig. De gevolgen konden zeer ingrijpend zijn. Ook al had je helemaal niets gedaan of zelfs geen interesse in homocontacten, je was verdacht en meestal bleef je dat nog lang. Mensen raakten nogal eens hun partner en kinderen kwijt door echtscheiding, anderen verloren hun baan, werden hun huis uitgezet of weggepest, etc. De politie was, vooral na de Tweede Wereldoorlog, actief in het opsporen van mogelijke verdachten. Als er aanwijzingen waren, dit konden ook valse beschuldigingen zijn, dan kon

je worden aangehouden en enkele etmalen in een politie-cel worden vastgehouden. Dat gebeurde hier, in het bureau aan de Zonneveld-straat. Er werd ook een register met verdachte personen bijgehouden, compleet met foto's. Want: eens een homo, altijd een homo ...Van mannen als Henk van Putten, die deze tijd bewust als openlijk homo heeft meegemaakt, heb ik begrepen dat nog lang na de afschaffing van art. 248bis, in januari 1971, dat register met de namen van vele verdachte personen door de Leidse politie werd bewaard.

Overigens was dit wetsartikel aanleiding voor een eerste landelijke demonstratie tegen discriminatie van homo's en lesbo's op het Haagse Binnenhof op 21 januari 1969. De demonstratie was tégen art. 248bis gericht en vóór (de toen noodzake-lijke, maar keer op keer geweigerde) koninklijke goedkeuring van het COC. Natuurlijk namen ook de LWSH-ers deel aan deze demonstratie.

11. Langebrug 93: de kleine Klik

Nadat Henk van Putten zijn beide winkels van de hand had gedaan, opende hij midden jaren zeventig hier het eerste Leidse homocafé genaamd De Klikspaan. Het was een lief, klein café met een intieme sfeer. Nadat Henk een tweede zaak had geopend in de Doelensteeg, die ook De Klikspaan werd genoemd, ging de kleine kroeg verder door het leven als 'De kleine klik'. Zo heel lang heeft hij overigens daarna niet meer bestaan.

12. Breestraat 66: Kreatief Centrum

We staan dan voor het gebouw waar tot voor enkele jaren het LVC, het Leids Vrijetijds Centrum, was gevestigd, hét podium voor popmuziek in Leiden. Daar zat vanaf voorjaar 1970 het Kreatief Centrum, een open jongerencentrum. De actieve leden uit de LSWH richtten begin 1970 (dus voor de LSWH werd opge-heven, op 24 april) sociëteit Miks op, bedoeld voor alle homoseksuele jongeren, dus niet alleen voor de altijd al enigszins bevoorrechte studenten. In mei 1970 werd hier soos Miks geopend. Het officiële doel was ook nu om homo-, bi- en heteroseksuele jongeren met elkaar in contact te brengen. Miks zat op woensdagavond op de grote bovenzaal. Een enkele keer kwamen wat later op de avond nieuwsgierige hetero jongeren boven 'homootje kijken'. Er mocht bij Miks ook gedanst worden. In de praktijk was dit toen de enige ontmoetingsgelegenheid voor homoseksuele jongeren in Leiden buiten 'de banen', de smoezelige ontmoetingsplaatsen bij urinoirs en in Leiden rond molen De Valk en bij de voliëre in het Plantsoen. In mei 1972 (dus na ruim twee jaar) werd het Kreatief Centrum 'tijdelijk' gesloten. Dus waren de Leidse homojongeren weer 'dakloos'. Oudere homoseksuelen gingen uit in Amsterdam of Den Haag.

[facultatief]

13A. Beestenmarkt, hoek Nieuwe Beestenmarkt: Veronica-bar

In het pand op de hoek van de Beestenmarkt en de Nieuwe Beestenmarkt met de fraaie gevelsteen 'In 't lant van beloften', waar nu café-hotel Da Vinci is gevestigd, zat vele jaren de Veronica-bar (in de wandeling De Vroon genoemd). Een wat morsige tent waar je, zeker wat later op de avond, seksegenoten kon ontmoeten die ook zó waren. Ik werd er nooit erg blij van.

Toevoeging J. Slangen: De Veronica-bar was wel een van de weinige plaatsen in Leiden waar werkende jongeren schuchter durfden uit te komen voor hun geaardheid! Dat was wat anders dan een studentikoze sociëteitsavond op één van de studentenverenigingen. Trouwens aan de overkant van de Veronica-bar bevindt zich jazzcafé The Duke. Hier kon je je storten in homo-prostitutie. Je moest één van de barmannen benaderden voor het telefoonnummer van een escortservice.

13B. Omgeving Molen de Valk

Tot eind jaren zestig werd op de Lammermarkt ook echt vee verkocht op vrijdag. De omgeving was een homo-ontmoetingsplaats. Paul de Leeuw maakte hiervan gewag in het befaamde artikel 'Sst ...Homoseksueel' in het blad *Folia* van de (toen nog) katholieke studentenvereniging Sanctus Augustinus. Een somber verhaal dat verzet opriep bij het 'establishment' en indruk maakte bij de Leidse homo's.

13C. Vrijheidsmonument bij Molen de Valk.

Hier werden bij de Dodenherdenking in 1970 voor het eerst bloemen gelegd door leden van de LSWH. In 1979 werd die draad opnieuw opgepakt tot leedwezen van verschillende organisaties die vonden dat homo's de dodenherdenking bezoedelden. De reacties van de "gevestigden" waren dermate intimiderend dat de LWH en LVL gedurende een aantal jaren afzagen van openlijke deelname aan de dodenherdenking. In de jaren '90 verbeterden de betrekkingen met de gemeente Leiden zodanig dat hierover met burgemeester Lenferink gepraat kon worden. Sindsdien kan de Leidse homobeweging als een van de eersten na ge-meentebestuur, politie en brandweer een bloemstuk neerleggen bij het monu-ment. Nu is er niemand meer die hier aanstoot aan neemt. COC Leiden en Gay-café de Roze Beurs werken ook op dit vlak goed samen.

14. Caeciliastraat 18: LWH en LVL.

Hier heeft de LWH haar eerste 'eigen' pand gekregen. Op 11 september 1980 werd de eerste soosavond gehouden. Wij zaten beneden; het bovengedeelte werd gebruikt door de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen. Eerder, tijdens een bezinningsweekend op vormingscentrum Oud Poelgeest, was besloten dat een eigen ruimte moest worden gezocht waarin niet alleen de ontmoetingsfunctie (de soos; zie je hieraan nog de studentenafkomst?) een plaats moest kunnen krijgen, maar ook andere maatschappelijke functies, zoals voorlichting op scho-len en aan beroepsgroepen als huisartsen. Het paste dus binnen de doelstellin-gen dat hier de Roze Zaterdag 1983 werd voorbereid. Overigens betekende het eindelijk kunnen beschikken over een 'eigen' pand een enorme impuls voor de LWH en een toestroom van nieuwe vrijwilligers. Lesbische vrouwen hadden in dit pand eigen avonden die uiteraard niet toegankelijk waren voor mannen. Maar dit was niet genoeg. Na langdurige discussie werd besloten dat de vrouwen een a-parte status moesten krijgen, gelijkwaardig aan de LWH. In 1982 werd deze zelf-standige status verkregen binnen de LWH: Lesbische Vrouwen Leiden (LVL). De LWH bleef gemengd. Overigens zijn de verhoudingen tussen mannen en vrouwen binnen de Leidse homo organisaties altijd goed gebleven. Na de reorganisatie van het COC in 1999 fuseerden LWH en LVL weer (zie 1).

De voorbereiding van Roze Zaterdag was grondig en zeer doordacht: weinig werd aan het toeval overgelaten. Er werd veel werk gemaakt van voorlichting (o.a. aan de Leidse politie) en er werden zelfs zelfverdedigingscursussen gegeven, door Aad van der Luit. Voor die goede voorbereiding was ook wel reden. Het jaar daarvoor was de Roze Zaterdag in Amersfoort verstoord door antihomoseksuele jongeren. We werden toen tijdens de demonstratie door de stad getrakteerd op eieren, tomaten, blikjes enz. Tijdens het 'feestelijk gebeuren' na afloop zaten we opgesloten op een klein plein, door de politie afgeschermd van het rechtse tuig. Een schokkende en vernederende ervaring die ons weer met twee benen op de grond zette. Maar mede dankzij de goede voorbereidingen werd het in Leiden een prachtige dag en een groot feest. Het motto was: Leiden in lust! Een van de vele 'acties' was het op tal van plaatsen in de stad met verf aanbrengen van roze driehoeken. Er schijnen er nog een paar te staan. Nu zit in Caeciliastraat 18 de Leidse Ballet- en theaterschool. Een betere combinatie dan wij destijds troffen, dunkt mij.

15. Nieuwe Rijn 20A

In het najaar van 1974 kreeg de LWH een min of meer 'eigen' plek in een ge-meentepand aan de Nieuwe Rijn dat toen het nummer 20A droeg. Het is het pand met een portiek en dubbele deuren,

dat links geflankeerd wordt door kle-dingzaak Suitable en rechts door café Meneer Jansen. Je liep door een lange gang met marmeren plavuizen op de vloer waar bij regen het hemelwater ge-stadig op neerdrupte. Aan het einde was een trap naar boven. Het was er don-ker, rook naar vocht en schimmel en er ontbraken enkele treden aan de trap. Boven moest je je door enkele zware donkerrood velours gordijnen heenwerken om in een zolderruimte te komen met een bar en veel oud meubilair. Achter de bar stonden drie koelkasten van de drie gebruikers van de ruimte: de LWH, de NVSH en het Vrouwencafé. De soos van de LWH werd Het Theehuis genoemd en er zou alleen thee geschonken worden (jaren '70!) Maar daar krijg je niet veel publiek mee binnen. Dus werden er al spoedig – maar niet zonder stevige discus-sies -alcoholische dranken geschonken. Dit had drie gevolgen. 1. Veel meer be-zoekers; 2. Ruzie tussen de drie gebruikers over vermeende diefstal van drank uit de koelkast; 3. (in mei 1975) een politie-inval wegens het schenken zonder drankvergunning. We bleven hier zitten tot september 1980.

16. De Roze Beurs.

Dit gaycafé werd in 2002 door Rogier van der Linden opgericht. Het is het enige café in Leiden dat expliciet voor LHBT-ers is bestemd. In december 2004 heeft Michiel Hoogkamer het café overgenomen. De samenwerking tussen De Roze Beurs is, met name door de inzet van Michiel, uitstekend.

Peter van Eeten

https://www.leidschdagblad.nl/cnt/dmf20210826_90848066?utm_source=google&utm_medium=organic

<https://www.youtube.com/watch?v= ZA0BC0qAzM>

